eesotsas seisis eriline ühingu poolt valitav ning rae poolt kinnitatav oldermann. Kauplejate-ühingu asutasid Suure Gildi kaupmehed a. 1766. Kummagi Gildi eesotsas seisid kaks oldermanni, kes kahe aasta tagant vaheldusid juhtiva oldermanni osas, 8 vanemat ja 2 dokmanni. Oldermannid, vanemad ja dokmannid valiti gildi liikmete poolt eluajaks, kusjuures esimesed kaks liiki vajasid ametisse astumiseks vormilist kinnitust rae poolt, kuna dokmannid ainult raele esitati. Mõlema gildi oldermannid said oma ametikohuste täitmise eest väikest tasu. Suure Gildi oldermannide poole pöördudes tuli tarvitada aunime „Herr". — Üheks suuremaks tülide põhjuseks olid, samuti kui Rootsi ajal, linna majandus ja kontrolli teostamine selle üle. Nüüd määrati 1765. a. kokkuleppes kindlaks, et ses suhtes tuleb üldiselt käia 1647. a. maksmapandud korralduste järgi, mis nüüd 1765. a. Cassaordnung'i näol uuendati. Kõik linnatulud hoiti ühes linnalaekas, mis oli varustatud kolme võtmega. Üks võti oli bürgermeistri, teine — Suure Gildi oldermanni ja kolmas — Väikese Gildi oldermanni käes. Rahalisis asjus kontrolli teostav asutis — kassakolleegium — koostus ühest bürgermeistrist (esimees), kahest raehärrast ja 4 kodanikkonna esindajast, nende hulgas kahest Suure ja Väikese Gildi oldermannist ja kahest Suure ja Väikese Gildi vanemast või dokmannist. Kolleegium tegi oma otsused liht-häälteenamusega; see asjaolu tõstis tunduvalt kodanikkonna mõju. Häälte poolekslangemise korral läks küsimus rae otsustada. Kodanikkonna esindajad kassakolleegiumis vaheldusid iga kahe aasta tagant. Teine küsimus, mis sageli oli põhjustanud lahkhelisid, nimelt deputatsioonide kulude katmise küsimus, leidis samuti Bürgervergleich'is teatava lahenduse: linna üldiste huvide rahuldamise otstarbel saadetavad deputatsioonid pidid koostuma nii raeliikmeist kui ka mõlema gildi esindajaist, kuna saatkonna kulud tervelt tulid katta linnakassast. Gildid võisid oma erilisi deputatsioone saata ainult rae teadmisel ja nõusolekul.

Varssi peale Bürgervergleich'i maksmahakkamist tuli Tartul hoopis erilise tähtsusega deputatsioon oma seinte vahelt välja läkitada, nimelt Moskvasse Katariina II poolt kokkukutsutud Suurde Seadusandlikku Komisjoni, millesse 14. XII. 1766. a. manifesti põhjal kõik linnad, kus üle 50 maja, pidid läkitama ühe saadiku. Kui Tartul ei õnnestunud, hoolimata kõigist palvetest, sellest ülearusena tunduvast kohustusest vabaneda, asuti 1767. a. märtsis keisrinna käsu täitmisele. Selle asemel, et kõik majaomanikud valimistele kutsuda, nagu valimisinstruktsioonis ette oli nähtud, piirduti Tartus ainult rae ja kodanikkonnaga, kes oma esindajaks Moskva saatsid suure autoriteediga ajaloolase ja juristi, linnasündik F. K. Gadebuschi. Saadik varustati vastava palvekirjaga, milles olid loendatud Tartu linna soovid. Paluti muu seas seniste õiguste kinnitamist, Tartu-Pärnu veetee jaluleseadmist, eesostu ja maakauplemise kaotamist, majutamisraskuste kergendamist, ülikooli restitueerimist, õuekohtu ja ülemkonsistooriumi tagasitoomist Tartu j. m. Peale selle esinesid üksikud tsunftid oma eriliste soovide ja palvetega. Kuna kodanikkond näis Moskva komisjonile panevat teatavaid lootusi, suhtus raad sellesse kulukasse deputatsiooni õieti skeptiliselt ega oodanud sellest linnale mingit reaalset tulu. Ka vene keelt mitte mõistvat Gadebuschi huvitasid üldriiklikud küsimused väga vähe. Et raad talle pealegi õieti napilt andis rahalist toetust, palus ta end esindaja kohustest vabastada ja sõitis ligi 4-kuulise Moskvas viibimise järel 1767. a. novembri lõpul jälle Tartu tagasi. Tema asemele ei saadetud Tartu poolt enam uut esindajat. Järgnevail aastail juhtis Gadebusch tegelikult vana ning haiglase justiitsbürgermeistri asemel Tartu linna asjaajamist

Tartu, lk. 111